

51251805: สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ / กลุ่มเกษตรกรทำนา / กลุ่มเกษตรกรทำสวนยางพารา

ปราโมทย์ เหลลาถะ: การจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, อ.ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ และ ผศ.ดร.เฉลิมพล เชื้อกลาง. 337 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ การจัดการความรู้ และการพัฒนาแนวทางส่งเสริม การจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาสภาพการจัดการความรู้โดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มที่ ศึกษาประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรทำนา 2 กลุ่ม กลุ่มเกษตรกรทำสวนยางพารา 2 กลุ่ม และกรณีศึกษา แนวปฏิบัติที่ดี 2 กลุ่ม ส่วนการพัฒนาแนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการ 6 ท่าน และเกษตรกร 4 ท่าน เครื่องมือวิจัยคือประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ กลุ่มเกษตรกรทำนา แสวงหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ความรู้สมัยใหม่จากหัวหน้ากลุ่ม หมอเดิน หมอข่าว สมาชิกกลุ่ม สื่อ ต่างๆ หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรของรัฐในท้องถิ่น เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางพารา แสวงหาความรู้จาก หัวหน้ากลุ่ม ครูช่าง สมาชิกกลุ่ม ตลาดจำหน่ายของประจำกลุ่ม สวนยางพารา สำนักงานกอง ทุนสงเคราะห์การทำสวนยางประจำท้องถิ่น ตลาดกลางจำหน่ายของพารา สื่อต่างๆ วิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเลียนแบบ การซึมซับ การสอน การสาธิต การสอบถาม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุม การพบปะพูดคุย 2) การจัดเก็บความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้แบบ การจดจำมากกว่าการจดบันทึก เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและสามารถนำความรู้ออกมาใช้ได้ทันที 3) การสร้างความรู้ เกษตรกรใช้ประสบการณ์ความรู้เดิม และการสังเกตเป็นฐานคิด เพื่อสร้างความรู้ใหม่ด้วย การทดลองปฏิบัติ การลองผิดลองถูก 4) การประเมินความรู้ เกษตรกรมีการประเมินก่อนและหลังการใช้ความรู้ 5) การใช้ความรู้ คือการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การใช้ความรู้สมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 รูปแบบ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ คือ การ สอน การสาธิต การ บอกเล่า การพบปะพูดคุย การประชุม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน

2. แนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ คือ 1) การแสวงหาความรู้ เกษตรกรควรกำหนดความต้องการความรู้ วิธีการเรียนรู้ การส่งเสริมให้มีทั้งแหล่งภูมิปัญญาพื้นบ้าน และแหล่งความรู้สมัยใหม่ 2) การจัดเก็บความรู้ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน โดยการถอดบทเรียน แล้วจัดทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วน ความรู้ที่ชัดเจน ควรมีสถานที่จัดเก็บเอกสาร จัดทำระบบการจัดเก็บ ผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ 3) การสร้างความรู้ ได้แก่ การรื้อฟื้นภูมิปัญญาพื้นบ้าน การเลียนแบบ การสร้างความรู้ใหม่โดยการทดลองด้วยตัวเอง กลุ่ม และเครือข่าย 4) การประเมินความรู้ เกษตรกรควรประเมินก่อนการใช้ความรู้ ระหว่างการใช้ความรู้ และหลังการใช้ความรู้ 5) การใช้ความรู้ ได้แก่ การใช้ความรู้ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และควรประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ และสร้างข้อสรุป 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ ระดับครอบครัว ควรให้สมาชิกครอบครัวมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมตามความถนัด ความสนใจ และนำมาบอกเล่าคนในครอบครัว ส่วนระดับกลุ่ม ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย ควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.....2.....3.....

51251805: MAJOR: LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT

KEY WORD: KNOWLEDGE MANAGEMENT / RICE CULTIVATION FARMERS / RUBBER PLANTERS

PRAMOTE LAOLAPHA: KNOWLEDGE MANAGEMENT OF AGRICULTURISTS IN THE NORTHEASTERN REGION. THESIS ADVISORS: ASST. PROF. KIRIBOON JONGWUTIWES, Ph.D., PATTRAPON MAHAKUN, Ph.D., AND ASST. PROF. CHALERMPON YUANGKLANG, Ph.D. 337 pp.

The purposes of this research were to study the state of knowledge management and the guidelines development for promote the knowledge management of agriculturists in the northeastern region of Thailand. Qualitative research was applied in this research. The study of the state of knowledge management used focus group and in-depth interview with two agriculturist groups of rice cultivation farmers, two agriculturist groups of rubber planters, and two best practice cases study. The guidelines development for promote the knowledge management by in-depth interview with six scholars and four agriculturists. The research instruments were the focus groups issue and the structure interview. Data were analyzed by using content analysis. The results revealed that;

1. The state of knowledge management of the agriculturist groups includes 1) Knowledge acquisition. Rice cultivation farmers were seeking the local wisdom from their parents and grandparents, and seeking modern knowledge from group leader, group members, soil specialists, government agencies of agricultural extension, best practices, and media. Rubber planters were seeking knowledge from group leader, group members, rubber plantation specialists, rubber fields, rubber markets, and Office of the Rubber Replanting Aid Fund. The learning approaches were emulating, absorption, query, teaching, demonstrating, training, field trip, and meeting. 2) Knowledge storage. Most of the agriculturist groups were stored knowledge with memorizing more than recording. Because it is the easy way and knowledge can be used immediately. 3) Knowledge creation. The agriculturist groups used former experience, indigenous knowledge, and observation to creating new knowledge and confirm by practicing, and trial and error. 4) Knowledge evaluation. The agriculturist groups were evaluating knowledge both before and after knowledge usage. 5) Knowledge usage. The agriculturist groups were using local wisdom, modern knowledge, and integrated local wisdom with modern knowledge. 6) Knowledge sharing. The agriculturist groups were sharing knowledge in family level, within group level, community level, and the group networks.

2. The guidelines development for promote the knowledge management of the agriculturist groups includes 1) Knowledge acquisition includes the knowledge determination, methods to learn, promote the local wisdom and modern knowledge resources. 2) Knowledge storage includes the tacit knowledge storage with the lesson learned for record in media. The explicit knowledge storage with encourage the knowledge storage sources, the classification, and assigned the knowledge storage. 3) Knowledge creation includes revival of local wisdom, emulating, and new knowledge creation through action with self-trial, group, and network. 4) Knowledge evaluation includes evaluate pre knowledge usage, between knowledge usage, and post knowledge usage. 5) Knowledge usage includes knowledge usage under the advice of agricultural extension officers, local wisdom usage, and applies the local wisdom with modern knowledge. 6) Knowledge sharing includes knowledge sharing at family level with Share responsibilities among family members provide the opportunity to attend training according to their aptitude and bring back to tell other members, at group level, community level and the network should arrange the meeting and sharing knowledge regularly.

Department of Lifelong Education

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2013

Thesis Advisors, signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ อาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาจันทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล เยื้องกลาง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คุษฎีนิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริณา จิตต์จรัส ประธานกรรมการสอบ คุษฎีนิพนธ์ และ ดร. วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้ คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ ดร. วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข รองศาสตราจารย์ ดร. นัยนา อรรถนাত্র ดร. สุภารัตน์ สกุลฤ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธงชัย พานู ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการทำให้ คุษฎีนิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขา การศึกษาดลอดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้คำแนะนำและประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ สาขาการศึกษาดลอดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ทุกคนที่ร่วมเรียน ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาและให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ น้อง และญาติๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

ขอขอบ พระคุณกลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่ม ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูล การวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์อภิศักดิ์ นามเสาร์ คุณเวฬุ นามเสาร์ และคุณสุนันทา ไร่ขาม ผู้ช่วยวิจัย ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่มอบทุนการศึกษา ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาด้วยดี

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจาก คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนุชาแต่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา